

Índex

- **Ramon Llul i el Llibre de les Bèsties**.....pàg 3
 - Ramon Llull.....pàg 3
 - L'època de Ramon Llull.....pàg 5
 - Fèlix o el Llibre de les Meravelles.....pàg 6
 - Llibre de les Bèsties.....pàg 7
 - Tema central.....pàg 8
 - Valors religiosos i morals.....pàg 9
 - Fonts i referents.....pàg 9
 - Originalitats.....pàg 10
 - Estructura.....pàg 11
 - La llengua.....pàg 12
 - **Curial e Güelfa**.....pàg 14
 - ◆ Introducció.....pàg 14
 - ◆ La cavalleria del segle XV: Ficció o Realitat.....pàg 14
 - ◆ Curial e Güelfa.....pàg 15
 - ◆ Llibre primer.....pàg 15
 - ◆ Llibre segon.....pàg 16
 - ◆ Llibre tercer.....pàg 16
 - ◆ Vercemblança.....pàg 17
 - ◆ Composició.....pàg 17
 - ◆ L'element al·legòric i l'erudició clàssica.....pàg 18
 - ◆ La novel·la medieval del segle XV.....pàg 18
 - ◆ Una història d'amor.....pàg 18
 - ◆ Curial, personatge de novel·la.....pàg 19
 - ◆ El novel·lista.....pàg 19
 - ◆ Ampliació.....pàg 19
- **Activitats i comentaris del Llibre de les Bèsties**.....pàg 21
- Activitats i comentaris de

Curial e Güelfa

Introducció

Curial e Güelfa és una novel·la cavalleresca del segle XV que narra les aventures d'armes i els infortunis del seu protagonista, Curial, en una trama amorosa determinada per la gelosia de la Güelfa. Aquesta novel·la s'allunya dels llibres de cavalleria tan en voga durant l'Edat Mitjana. El seu autor ens ofereix una novel·la fantàstica i realista, cavalleresca, cortesana i sentimental.

La cavalleria al segle XV: Ficció i Realitat

Sembla clar que a l'Edat Mitjana la cavalleria va ser una institució aristocràtica destinada a regir els destins de la societat. Nascuda del feudalisme, quan el concepte de cavaller va ser adoptat pels grans senyors. Va conduir en l'aspecte social a la fixació d'una noblesa de caràcter hereditari, fonamentada en el llinatge i en l'aspecte ideològic (ideal cavallerecs), fet de la cortesia, generositat, valentia, fidelitat, bellesa i moltes més virtuts.

Els cavallers reals van assimilar-ne el caràcter emblemàtic i, admirant els herois de ficció, van provar d'imitar-los.

Els cavallers imiten la ficció i traslladen a la realitat les formes possibles de la cavalleria literària: cavallers errants, tornejos, justes, duels, etc.

Els llibres de **cavalleria de Bretanya** són plens de fantasia i de irrealitat: cavallers sobrehumans, espais tipificats i simbòlics il·localitzables, dracs, gegants, mags, aventures impossibles i fets prodigiosos que transcorren en un temps mític, vaporós i remot, absolutament indeterminable.

Contràriament, la **novel·la cavalleresca rebutja** aquests elements i es caracteritza pel seu apropament a la realitat: els cavallers són forts i valents, però dintre dels límits humans; els espais són coneguts i localitzables geogràficament; el temps és històric i sovint contemporani, i els noms dels personatges, els fets i els comportaments, s'ajusta a l'experiència del novel·lista.

En definitiva, al segle XV, la relació interdependent entre la ficció i la realitat cavalleresca és cada cop més estreta, i es fa difícil distingir les novel·les de les cròniques històriques més o menys embellides de cavallers reals.

Curial e Güelfa

Aquesta novel·la va ser escrita a mitjans del segle XV (1456 i 1458). No constava ni de títol ni el nom de l'autor. No va ser coneguda fins al segle XIX, quan li van posar el títol amb el qual avui dia la coneixem. Narra les aventures d'armes i d'amor de Curial des del moment que entra a servei de la casa del marquès de Monferrat fins que després de moltes peripècies i infortunis aconsegueix culminar feliçment els seus amors a la Güelfa i esdevé un cavaller noble i poderós.

Llibre primer

Curial, fill únic d'un gentilhome de Catalunya de pobre d'estat, abandona la llar familiar, mort el seu pare i entra al servei de la casa del marquès de Monferrat on inicia la seva educació cavalleresca. La Güelfa, germana del marquès, viuda del seu primer matrimoni, es fixa en ell i enamorada de la seva bellesa i gentilesa decideix protegir-lo i afavorir-lo sense que ell ho sàpiga, a fi que esdevingui un bon cavaller. Ben aviat, la Güelfa revela a Curial el seu amor i la seva protecció, i Curial, enamorat també, li promet fidelitat. Aquests amors es veuen dificultats per l'acció de dos cavallers ancians, envejosos de Curial. Ell marxa a Alemanya en companyia d'un altre cavaller per defensar en combat a ultrança la duquesa d'Àustria, que ha estat acusada d'adulteri per dos cavallers envejosos. Després de vèncer en el combat es obsequiat amb honors de la cort de l'emperador i el duc de Baviera li ofereix la seva filla Laquesis en matrimoni. Laquesis, extraordinàriament bella, s'enamora de Curial i ell entra en un estat de dubte entre la Laquesis i la Güelfa. Finament torna a Monferrat on la Güelfa està gelosa de la Laquesis. Per celebrar la seva arribada es fa un torneig en el qual participen el marquès, un cavaller català i un cavaller napolità que pertén casar-se amb la Güelfa. Ella aprofita aquesta situació per engelosir Curial. El cavaller napolità repta a Curial, i aquest el mata. El llibre s'acaba amb el retorn dels cavallers catalans a la seva terra.

Llibre segon

La Güelfa ordena a Curial que amagui la seva identitat, i surt de Monferrat com a cavaller errant per anar al torneig que s'ha de celebrar en Melú. L'acompanya la donzella Festa, que per encàrrec de la Güelfa ha de vigilar les seves relacions amb la Laquesis. Després de diversos combats amb cavallers errants que seguin el costum volen prendre-li la donzella, arriben a un convent de monges. Arribats a Melú, Laquesis s'adona de la presència de Curial i li transmet unes tendes bellíssimes. Els cavallers

aragonesos se n'adonen de la presència de Curial i es posen al seu servei, els quals van rebre molts honors. Després del torneig Curial torna a la seva terra sense que ningú sàpiga qui és. Curial per ordre de la Güelfa es trasllada a París i la Festa torna a Monferrat. La Laquesis acompanya, sovint, a Curial i desperta la gelosia del duc d'Orleans, enamorat de Laquesis. Els ancians envejosos fan creure a la Güelfa que les relacions entre Curial i Laquesis són molt estretes. Ella enfurida retira la seva protecció i els diners a Curial. Curial es trasllada immediatament a Monferrat per aclarir la situació, però no aconsegueix el perdó de la Güelfa. Veient que tot és inútil torna a París però la Laquesis s'ha casat amb el duc d'Orleans. Torna un altre cop a Monferrat i intenta recuperar el favor de la Güelfa; ella no li vol parlar i el fa marxar, per això està trist i desconsolat, desitja la mort.

Llibre tercer

Curial decideix partir i s'embarca en una nau camí de terra santa. Durant el camí es atacat per una nau corsària genovesa; vencen als corsaris i s'apoderen de la seva galera. Quan van en direcció cap a Gènova, una tempesta els fa naufragar davant les costes de Berberia. Maten a tots els supervivents menys Curial i un cavaller català, que són venuts com esclaus i portats a la ciutat de Tunís. La notícia arriba a Monferrat i la Güelfa envia dues ambaixades, però tornen sense notícies convençuts de que Curial és mort. Curial sota el nom de Joan, viu en captivitat durant set anys al servei del moro Faraig; Camar, la seva filla, s'enamora de Curial, però ell no l'estima. Camar, requerida en matrimoni pel rei de Tunís, es nega a acceptar aquest manament, confessa el seu amor a Curial, li entrega el tresor del seu pare i es suïcida. El rei de Tunis condemna a mort a Curial, però l'embaixador d'Aragó aconsegueix que Curial pugui lluitar amb dos lleons, els mata i aconsegueix la seva llibertat. Torna a Monferrat i finalment la Güelfa accedeix a perdonar-lo. Els marquès li dona a Curial la seva germana en matrimoni i es casen.

Versemblança

No hi ha elements meravellosos ni sobrenaturals. El Curial obeeix a una voluntat de versemblança i a un propòsit evident de donar-li caràcter històric. No hi ha gegant ni dracs; no hi ha encanteris ni sortilegis; els fets, possibles i d'acord amb la realitat cavalleresca del segle XV, transcorren en una geografia coneguda: Monferrat, Alemanya, París, etc; i en un temps històric que es pot situar durant la segona meitat del segle XIII; personatges reals: rei Pere III d'Aragó, Pere de Montcada, Isabel de Bar, etc.

Hi ha detalls cavallerescos contemporanis de l'autor (combats a ultrança, tornejos vistosos, cavallers errants, etc), fets històrics (com la guerra amb els tucs)

A la novel·la hi ha alguns anacronismes i errors històrics.

Composició

A *Curial e Güelfa* hi ha dues tradicions literàries: francesa l'una, de caràcter feudal, artúrica i èpica, i italiana l'altra, burgesia i ciutadana.

Les més importants són les provinents de tradició medieval. Les de la novel·la artúrica com les al·lusions a personatges de la *matèria de Bretanya*, Tristany i Lancelot, i sobretot les referides a les situacions novel·lesques: el cavaller que acompanya donzelles i combat per elles amb altres cavallers, els amors secrets i infortunats del cavaller amb la dama, etc. Referències també a la *matèria clàssica* en la poesia trobadoresca en la *Cançó de l'Orifany*; les al·lusions de la figura del rei Pere i l'aventura de Curial a Alemanya; la figura del jove protegit per una dama.

Composició de literatura italiana renaixentista, quan Curial i Festa s'hostatgen al convent de monges,

que recorda clarament el *Decamerone*, o les al·lusions mitològiques.

Els elements compositius més destacats del Curial són tres:

- La formació del cavaller protegit per una dama. És l'inici de la novel·la i marca la relació entre Curial i Güelfa. Aquí és evident la similitud que hi ha entre Curial i el protagonista de *El petit Jehan de Saintré* d'Antoine de la Sale (influència francesa)
- L'alliberament de la duquesa d'Ostalric. Aquesta és la primera gran aventura de Curial i és una adaptació de la llegenda del bon compte de Barcelona i l'emperatriu d'Alemanya.
- El vot de la Güelfa i la *Cançó d'Orifany*, és raó de les poesies del trobador Rigaut de Berbezilh (influència italiana).

L'element al·legòric i l'erudició clàssica

A la fi del llibre segon i al llibre tercer s'incorpora un altre element que dóna un tomb inesperat a la novel·la. Els personatges purament al·legòrics—la Fortuna, l'Enveja, els Infortunis—i els de la mitologia clàssica—Juno, Venus, Neptú, etc—interrompen bruscament la narració dels fets de Curial i constitueixen un camí radical en el to de la novel·la.

L'aparició d'aquests elements alenteixen el ritme de la novel·la i pressuposen una familiaritat amb la mitologia clàssica que sovint no tenim. És el component que més polèmica a despertat entre els crítics i els històriadors de la literatura catalana.

La novel·la medieval del segle XV

La trama, l'ordit dels episodis i la relació amorosa Curial–Güelfa obeeixen a una posició de l'Edat Mitjana. Hi ha gustos burgesos perquè són a les acavalles de l'època medieval. L'aparició en l'escena social, política i econòmica de la burgesia ciutadana ha trastocat els vells esquemes i l'aristocràcia cavalleresca no solament es veu obligada a convida-hi, sinó que sovint, hi depèn econòmicament i s'hi emparenta. Els canvis són lents però perceptibles i inevitables

Una història d'amor

El fil conductor de tota la novel·la és la història dels amors de Curial amb la Güelfa. Aquest element sentimental i amorós, present sempre en tota la novel·la de cavalleria, aquí explícit i cohesiona la narració, ja que sense l'amor de la germana del marquès mai no hauria existit el cavaller de Curial. Ella és qui, per amor, el fa cavaller i l'enriqueix. I finalment és amb el seu matrimoni que Curial esdevé príncep d'Orange.

Aquesta relació amorosa és jerarquitzada: és la Güelfa qui tria i que decideix.

D'altra banda, l'amor és en la novel·la medieval, un valor absolut, abstracte. Així l'amor és vist en una triple dimensió, alhora indestruïble: necessitat i complement del fet cavalleresc, erotisme i reflecteix la relació feudal jerarquitzada.

Curial, personatge de novel·la

Curial no és un heroi. Els fets que el fan actuar no són d'ordre diví. Encara que l'autor els envernissi amb la aparició de la Fortuna i la parafernàlia mitològica, i el vulgui situar al mateix nivell que Aquil·les o Héctor, el cert és que Curial no és res sense la voluntat de la Güelfa, depenent de la seva posició social: un fet impensable en els herois clàssics.

Curial és un cavaller exemplar en el sentit simbòlic medieval, que encarna les virtuts cavalleresques més preades: valentia, generositat, fidelitat, etc., però la novel·la ens narra gairebé una vida sencera i no només – com en les novel·les de la matèria de Bretanya – uns episodis de caràcter emblemàtic.

El novel·lista

El narrador d'aquesta novel·la ha estat anònim. Costa creure que aquest fet obeeixi a la seva voluntat, sobretot perquè la seva presència en el text és constant i mostra una gran voluntat de la creació literària. Gran observador de la realitat i coneixedor del món cavalleresc i cortesà, i del comercial, l'autor és un home de notable erudició literària.

No sabem la seva identitat i l'única font d'informació a l'abast és la mateixa novel·la.

Ampliació

La cavalleria era un ordre paramilitar que s'inicià a l'Europa cristiana del segle XII. Lentament, l'ordre va anar adquirint un pes en la societat feudal i necessità una estructura i una reglamentació molt rígides, que hien de ser respectades per tot aquell que hagués estat armant cavaller; i l'ideari de la cavalleria el podem resumir en els següents punts:

- ◆ Defensa de la religió, atenció i protecció als més febles, fidelitat a ultrança al rei i, per tant, menyspreu per la mort i el dolor, i recerca del honor i la glòria.

La literatura, aviat, es feu ressò d'aquesta institució i dels seus ideals com queda evident en les dues novel·les més importants del segle XV: *Tirant lo Blanc* i *Curial e Güelfa*.

Curial e Güelfa obeeix a un joc de causes i efectes que no s'aparten, més en en comptades ocasions, de la lògica i la versemblança (episodi dels lleons, i el somni del Pernàs). Si Curial esdevé cavaller es perquè la Güelfa l'ajuda econòmicament. Recordeu que ser cavaller no volia dir, únicament, ser destre amb les armes, sinó haver de fer vida social.

Curial no és cavaller propi de les novel·les de cavalleria de Bretanya (poder sobrehumà, angüent màgics, ..) Curial és humà, es cansa, guanya perquè és hàbil, calcula els cops, observa en els primers moments del combat la tècnica del seu adversari i obra en conseqüència.

La novel·la ens presenta el procés de gestació d'un heroi: des dels seus orígens humils fins que aconsegueix l'honor i la fama que pertànyen a un cavaller.

Hi ha un cert antagonisme entre Curial i la Güelfa; l'inmovilisme de la Güelfa, el fet de no evolucionar al llarg de la novel·la, i fins i tot, l'antipatia que de vegades desperta en el lector; oposat al temperament desmenjat, ingenu, frívol i canviant de Curial, tant simpàtic com desconcertant. Ho podríem relacionar amb la intenció de l'autor: evidencia el fet que la jerarquia i la superioritat de la societat del moment no era mñes que una aparença; el ràpid ascens de Curial correspon a una devallada lenta de la societat que l'ha acollit i la novel·la es fa ressò d'una societat conscient del seu canvi.

La novel·la té una atmosfera sensual en els capítols que apareixen: Laquesis, Festa/Arta, Camar, les avadeses... que juntament amb la fluïdesa dels diàlegs i l'alternança de narració diàleg, i l'humor fan una novel·la moderna.